

Melnyk, L. L. "Tsinova polityka derzhavy v konteksti neekvivalentnykh mizhhaluzevykh vidnosyn v APK" [The Price Policy of the State in the Context of Non-equivalent Inter-branch Relations in the Agro-industrial Complex]. *Ahrosvit*, no. 2 (2012): 13-19. http://www.agrosvit.info/pdf/2_2012/4.pdf

Official website of the Royal Society of Great Britain. <https://royalsociety.org/journals/>

Sulima, Ye. M. "Dzherela hlobalnoi sotsialnoi nerivnosti ta shliakhy podolannia poliaryzatsii hlobalnoho susplstva" [Sources of Total Social Irregularity and Ways of Overcoming the Polarization of Global Community]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu*

imeni Ivana Franka, no. 18 (2004): 64-67. <http://eprints.zu.edu.ua/1520/1/04sempgs.pdf>

Tax Justice Network. <https://taxjustice.net/reports/>
The United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). <https://www.unido.org/publications>
TradeEconomics. <https://tradingeconomics.com/country-list/lending-rate?continent=africa>

Worldbank. <https://data.worldbank.org/indicator/BN.CAB.XOKA.CD>

Yokhna, M. A. "Ekonomichna vlada ta neekvivalentnyi obmin u systemi kontraktnykh vidnosyn" [Economic Power and Non-equivalent Exchange in the System of Contractual Relations]. *Naukovi pratsi DonNTU. Seriya ekonomichna*, no. 103-1 (2006): 94-100.

УДК 339.9

JEL: F13; F15

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-44-51>

РОЗВИТОК ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН КРАЇН АФРИКИ

©2023 **ВАРЛАМОВА М. Л., РОМАНЕЦЬ Т. П.**

УДК 339.9

JEL: F13; F15

Варламова М. Л., Романець Т. П. Розвиток торговельно-економічних відносин країн Африки

Африка є важливим торговельним партнером для багатьох країн світу, незважаючи на те, що більшість її країн характеризуються порівняно низьким рівнем конкурентоспроможності на міжнародній арені. Розвиток торговельно-економічних зв'язків між країнами Африки може сприяти підвищенню економічного добробуту, зміцненню регіональної безпеки та миру. Однак інтеграційні процеси ускладнені політичною нестабільністю, внутрішніми конфліктами та значною різницею між країнами за рівнем економічного розвитку. З одного боку, перспективність розвитку торговельно-економічних відносин, а з іншого — складність його реалізації підкреслюють актуальність теми дослідження. У статті здійснено аналіз показників експорту, імпорту, сальдо торговельного балансу, географічної структури торгівлі, експорту-імпорту країн Африки з Україною. Аналіз торговельно-економічних відносин країн Африки дозволив установити, що частка експорту та імпорту Африки наразі складає менше 3%. Починаючи з 2013 р. спостерігається суттєве перевищення імпорту над експортом, що негативно впливає на економіку регіону. В результаті аналізу торгівлі всередині регіону та з іншими регіонами встановлено, що обсяги внутрішньорегіональної торгівлі становлять 13,7%, що свідчить про більш високий рівень торговельно-економічної взаємодії країн Африки з іншими регіонами світу. Створення континентальної зони вільної торгівлі в перспективі може підвищити обсяги взаємної торгівлі країн, але наразі суттєвих змін не відбулося. Для України країни Африки також є важливими торговельними партнерами, у торгівлі з ними спостерігається позитивне сальдо торговельного балансу.

Ключові слова: зовнішня торгівля, торговельно-економічні відносини, Африка, експорт, імпорт, торговельний баланс.

Рис.: 10. **Табл.:** 1. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 10.

Варламова Марія Леонідівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: m.varlamova@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7111-1136>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57193522218>

Романець Тетяна Павлівна – бакалавр кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: romanets.t@donnu.edu.ua

UDC 339.9

JEL: F13; F15

Varlamova M. L., Romanets T. P. Development of Trade and Economic Relations of African Countries

Africa is an important trading partner for many countries worldwide, despite the fact that most of its countries are characterized by a relatively low level of competitiveness on the international stage. The development of trade and economic relations among African countries can contribute to economic prosperity, strengthen regional security, and promote peace. However, integration processes are complicated by political instability, internal conflicts, and significant differences between countries in terms of economic development. On the one hand, the prospects for the development of trade and economic relations, and on the other hand, the complexity of implementation emphasize the relevance of the research topic. The article analyzes indicators such as export, import, trade balance, geographical structure of trade, and the export-import relationship between African countries and Ukraine. The analysis of trade and economic relations of African countries reveals that the share of Africa's export and import is currently less than 3%. Since 2013, there has been a significant excess of imports over exports, negatively impacting the region's economy. As a result of the analysis of intra-regional and inter-regional trade, it was found that the volumes of intra-regional trade account for 13.7%, indicating a higher level of trade and economic interaction between African countries and other regions of the world. The creation of a continental free trade area in the future may increase the volumes of mutual trade between countries, but significant changes have not occurred yet. African countries are also important trading partners for Ukraine, with a positive trade balance in their favor.

Keywords: foreign trade, trade and economic relations, Africa, export, import, trade balance.

Fig.: 10. **Tabl.:** 1. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 10.

Африка – це континент з різноманітними культурами, мовами та економіками, більшість країн якого характеризуються порівняно невисоким рівнем конкурентоспроможності на світовій арені. Розвиток торговельно-економічних відносин країн Африки може сприяти підвищенню економічного добробуту та зміцнити регіональну безпеку. Разом із тим інтеграційні процеси ускладнюються політичною нестабільністю, внутрішніми конфліктами, суттєвою різницею країн за рівнем економічного розвитку. Перспективність, зближення економік, з одного боку, та складність реалізації – з іншого, свідчать про необхідність більш детального вивчення даної проблеми.

Дослідження основних інтеграційних об'єднань Африки, а також аналіз їх показників здійснювало багато науковців, зокрема С. О. Мочерний, В. І. Міщенко, С. Я. Боринець, Р. С. Лисенко, І. Г. Лук'яненко, Т. П. Вахненко, С. В. Фомішин, К. З. Возний та ін. Нові виклики для країн і водночас потенційні можливості обумовлюють необхідність більш детального вивчення торговельно-економічних відносин країн Африки.

Метою статті є дослідження розвитку торговельно-економічних відносин країн Африки.

Африка – континент, який відзначається багатством культурної різноманітності та геополітичної складності. Наразі в Африці проживає близько 1,3

мільярда людей, і ця цифра, за прогнозами, зростає до 2,75 мільярда до 2060 р. [1]. За економічним розвитком країни регіону суттєво відстають від інших регіонів світу, про що свідчить частка ВВП у світі.

Разом із тим Африка є важливим партнером для багатьох країн світу, незважаючи на порівняно невеликі частки експорту та імпорту у світі (рис. 1).

За період 1997–2022 рр. частка експорту країн Африки збільшилася на 0,5% і складає 2,7%. Протягом зазначеного періоду для країн Америки та Європи зменшилася частка експорту у світі (на 5% та 8,5% відповідно), для Азії – суттєво зросла (на 12,6%).

Аналогічні тенденції стосовно імпорту товарів (рис. 2).

Станом на 2022 р. частка імпорту країн Африки збільшилася на 0,5% порівняно з 1997 р. і складає 2,9%.

Економіки країн Африки поступово стають більш відкритими та розвивають економічні відносини з багатьма країнами світу. Основними торговельними партнерами є Китай, ЄС, США, Індія (рис. 3).

Китай є найбільшим торговельним партнером Африки – на його частку припадає близько 28,3% усієї торгівлі, він є важливим постачальником товарів та

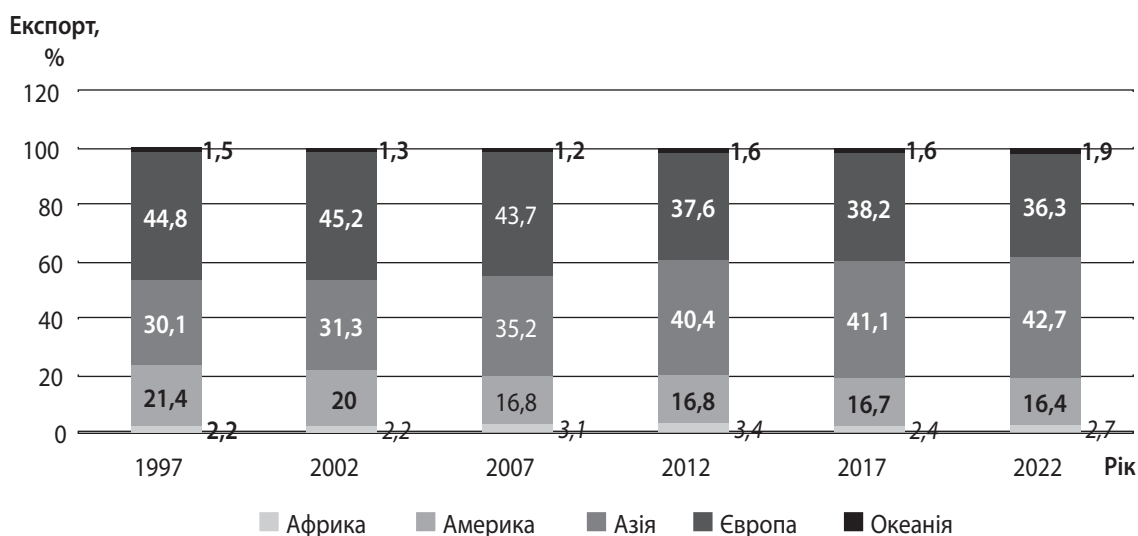

Рис. 1. Структура експорту за регіонами світу, %

Джерело: розраховано авторами за даними [9].

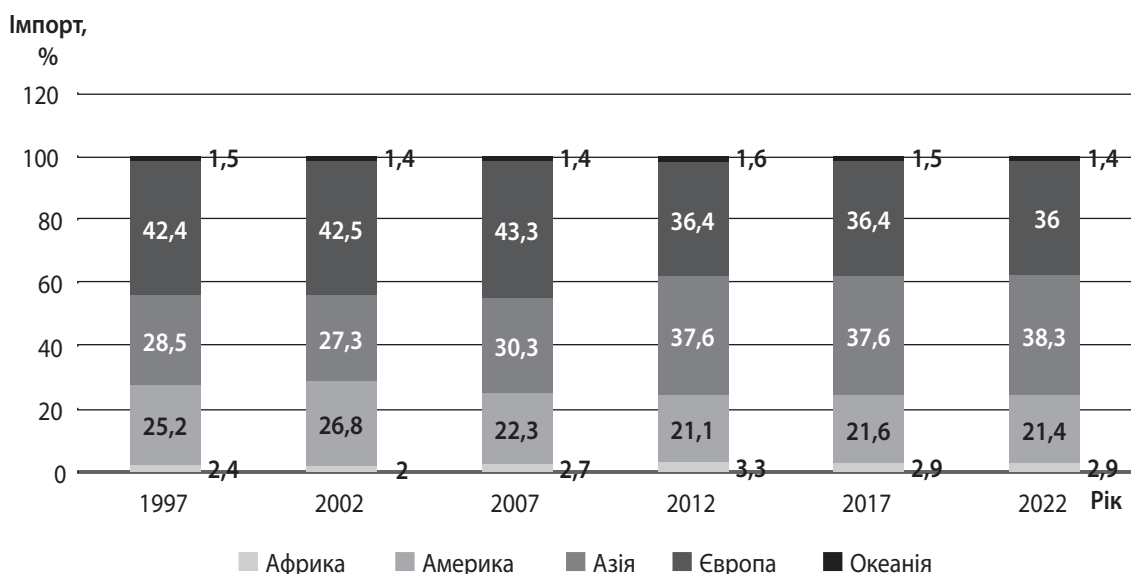

Рис. 2. Структура імпорту за регіонами світу, %

Джерело: розраховано авторами за даними [9].

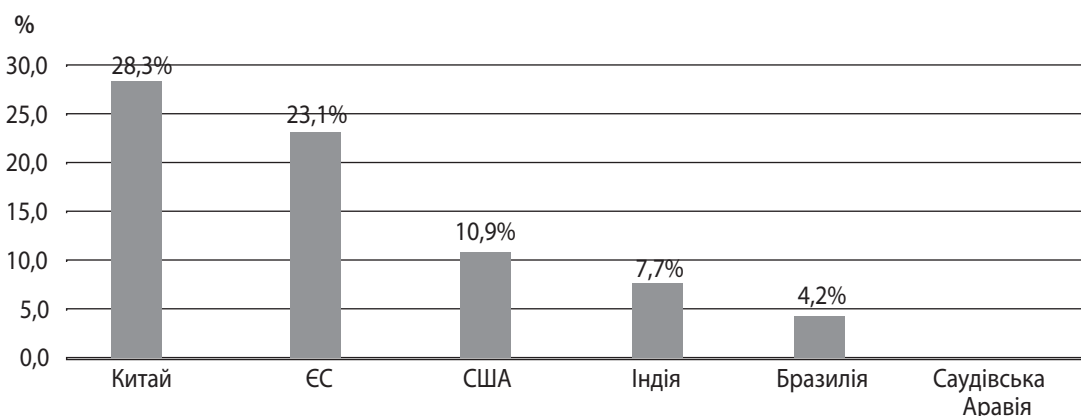

Рис. 3. Головні торговельні партнери Африки, 2022 р., %

Джерело: побудовано за даними [3].

послуг для Африки, включно з машинами та обладнанням, електронікою та текстилем. ЄС є важливим ринком збуту для африканських товарів, включно з нафтою, мінералами та сільськогосподарською продукцією. США є для Африки важливим джерелом інвестицій та технологій [1].

У структурі експорту виділяються нафта і нафтопродукти, мінерали та метали, сільськогосподарські продукти тощо.

Основними товарами імпорту Африки є машини та обладнання, хімічні речовини та продукти (рис. 4).

У 2022 р. обсяг імпорту Африки склав 735 976 дол. США. Імпортуються переважно готові вироби, такі як машини, обладнання, транспортні засоби та споживчі товари [8].

Імпорт є важливим джерелом для африканських країн, щоб отримати доступ до технологій та знань, необхідних для їхнього розвитку. Однак Африка також імпортує деякі сировини та ресурси, такі як

нафта, природний газ і руда. Цей імпорт необхідний для задоволення зростаючих потреб африканських країн у енергії та матеріалах (рис. 5) [4].

Найбільшими імпортерами товарів з Африки є Південна Африка, Нігерія, Єгипет, Алжир і Ангола. Ці країни імпортують широкий спектр товарів, включно з машинами, обладнанням, хімічними речовинами, нафтою, природним газом, золотом, алмазами, рудою, а також продуктами сільського господарства, такими як зерно, фрукти та овочі [5].

У 2022 р. сальдо торговельного балансу Африки було від'ємним, така тенденція спостерігається починаючи з 2013 р., коли торговельне сальдо становило -52 562 млн дол. США, найгірше значення за аналізований період спостерігалось у 2015 р. – на рівні -168 301 млн дол. США (рис. 6) [9].

Частка внутрішньоконтинентальної торгівлі в загальній торгівлі Африки порівняно з іншими регіо-

Рис. 4. Товарна структура експорту, 2022 р., %

Джерело: побудовано за даними [3].

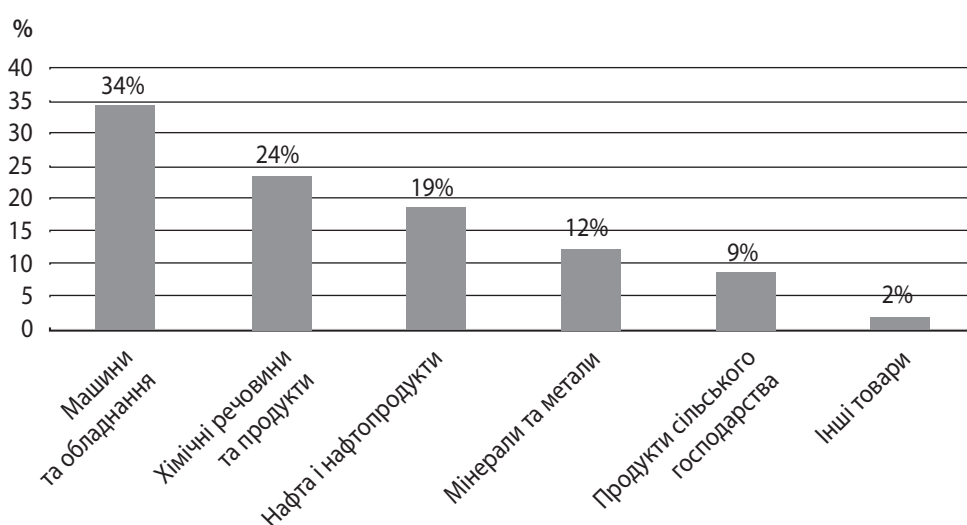

Рис. 5. Товарна структура імпорту, 2022 р., %

Джерело: побудовано за даними [3].

нами світу невелика. Так, частка внутрішнього експорту та імпорту Африки складає 13,7% у 2022 р. (рис. 7).

Як показано на рис. 7, протягом 1997–2022 рр., експорт країн Африки переважно був орієнтований на інші континенти світу, частка внутрішнього експорту коливалася в межах 9,4–13,7%.

Аналогічна ситуація спостерігається з імпортом товарів (рис. 8).

Частка внутрішньоконтинентального імпорту за 1997–2022 рр. не перевищувала 15%.

За даними Світової організації торгівлі, у 2022 р. структура внутрішньоконтинентальної торгівлі Африки виглядала таким чином (рис. 9).

Найбільші обсяги внутрішньої торгівлі припадають на Південну Африку.

Сьогодні в країнах Африки регіональні інтеграційні процеси відбуваються повільніше порівняно з іншими регіонами світу. Характерною особливістю

є функціонування протягом тривалого періоду субрегіональних інтеграційних об'єднань. Окремо слід відмітити формування Континентальної зони вільної торгівлі, яка в перспективі сприятиме збільшенню частки внутрішньорегіональної торгівлі та знизить залежність економік від інших регіонів.

Україна та Африка мають значний потенціал для співпраці в економічній сфері, хоча за даними 2022 р. частка експорту/імпорту складала менше 10% від торгівлі товарами України з іншими регіонами світу [7].

Найбільшими партнерами України за обсягами експорту є Алжир, Єгипет, Лівія, Марокко, Туніс (рис. 10).

Як показано на рис. 10, експорт до наведених країн суттєво перевищує імпорт, що свідчить про ви-

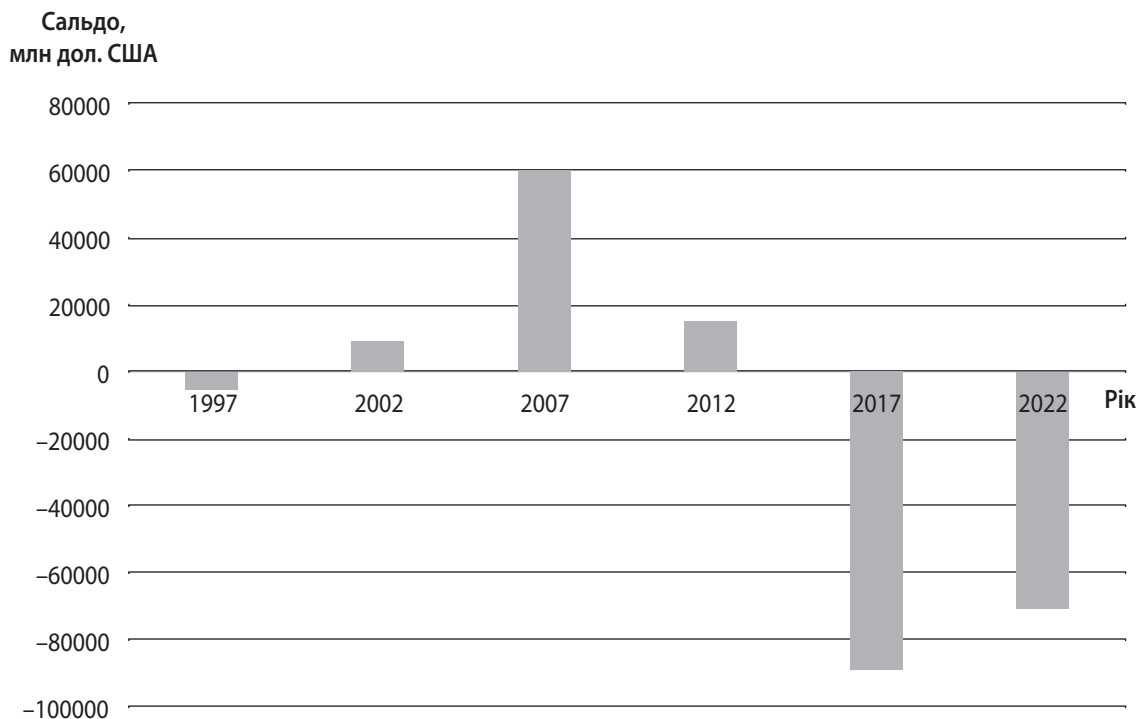

Рис. 6. Сальдо торговельного балансу, млн дол. США

Джерело: побудовано за даними [9].

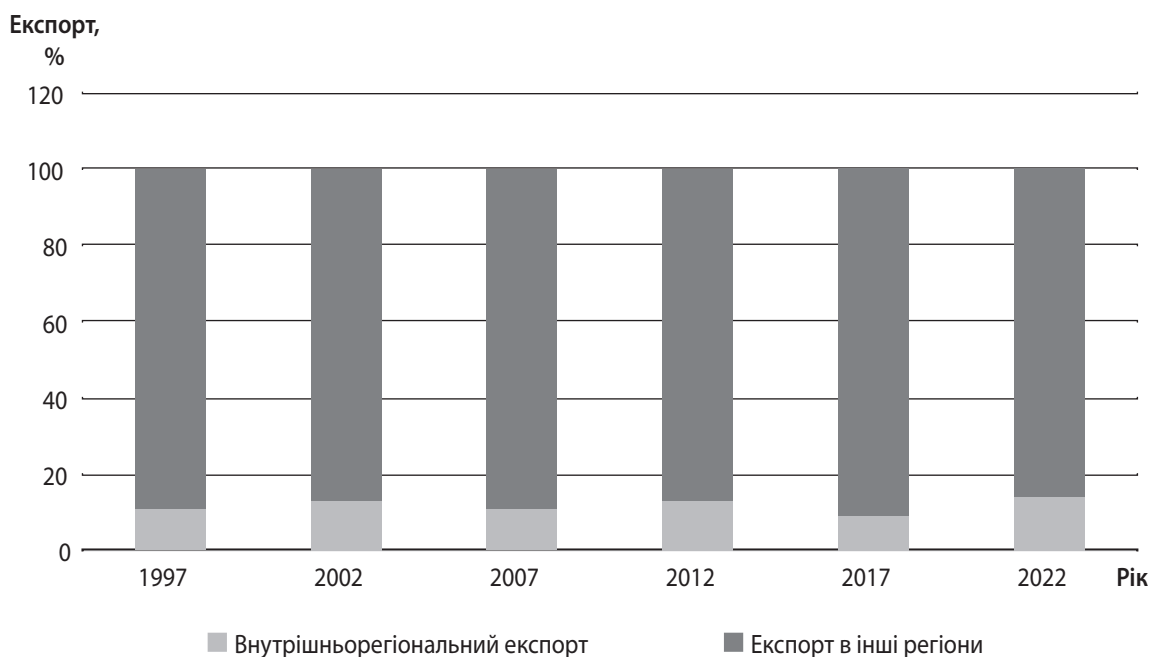

Рис. 7. Частки внутрішньорегіонального експорту країн Африки та експорту до країн інших регіонів, %

Джерело: розраховано за даними [2].

гідність для України розвитку торговельно-економічних відносин. Для порівняння країн за станом торговельного балансу розраховуємо коефіцієнт покриття імпорту експортом ($K_{покр}$) [6]:

$$K_{покр} = \text{Екс} / \text{Имп}, \quad (1)$$

де *Екс* – обсяги експорту; *Имп* – обсяги імпорту.

Розрахунок індексу показав, що найбільш вигідною є торгівля з Єгиптом (табл. 1).

Для цієї країни значення індексу покриття імпорту експортом становить 13, але для всіх наведених країн воно перевищує 1, що є позитивною тенденцією для України в розвитку торговельно-економічних

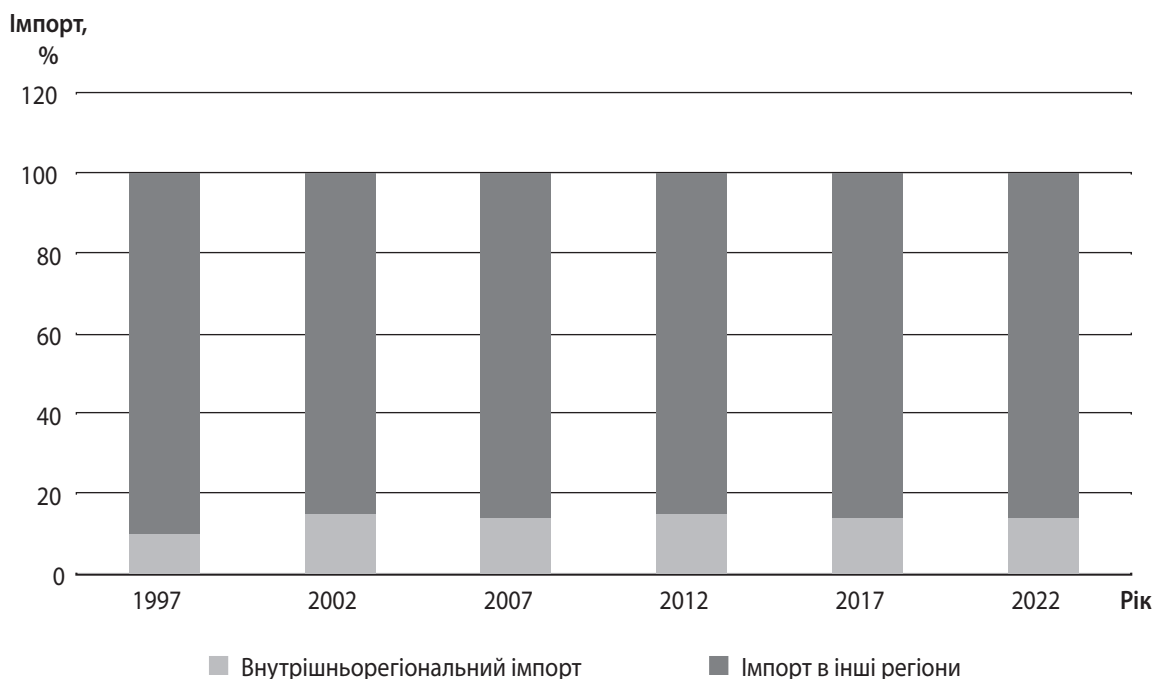

Рис. 8. Частки внутрішньорегіонального імпорту країн Африки та імпорту до країн інших регіонів, %

Джерело: розраховано за даними [2].

Рис. 9. Частки основних товарів внутрішньоконтинентальної торгівлі Африки, %

Джерело: побудовано за даними [4].

Таблиця 1

Збалансованість зовнішньої торгівлі товарами України з країнами Африки, 2022 р.

№ з/п	Країна	К _{покр}	Сальдо торговельного балансу (тис. дол. США)
1	Алжир	4,2	343542,7
2	Єгипет	13,0	1795447,7
3	Лівія	2,6	286528,4
4	Марокко	3,9	358244,8
5	Туніс	2,06	365888,8

Джерело: складено за даними [10].

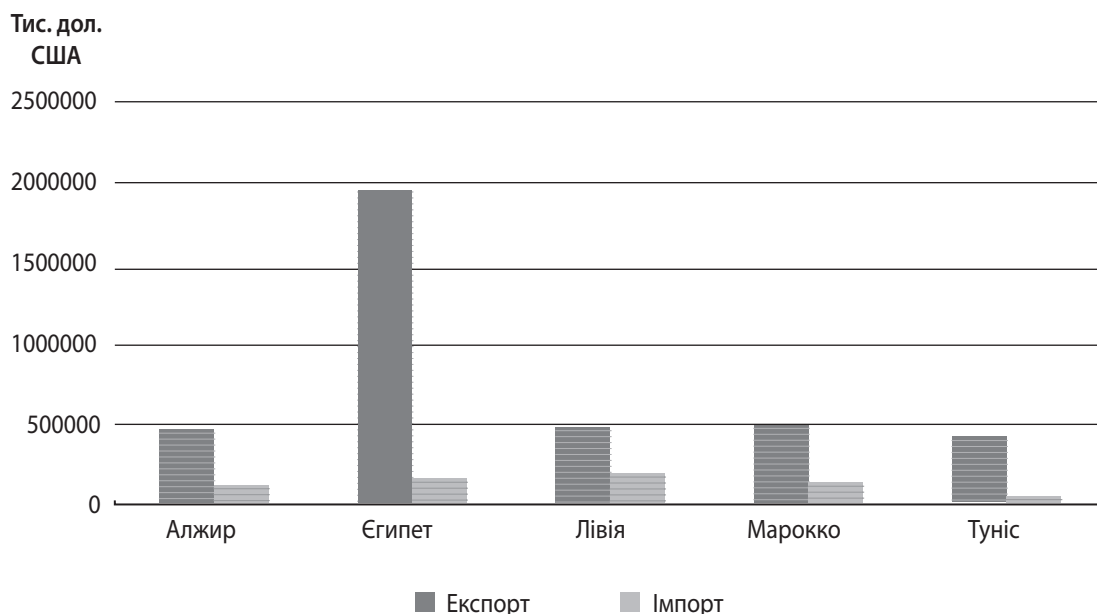

Рис. 10. Експорт/імпорт найбільших партнерів України серед країн Африки, тис. дол. США

Джерело: побудовано за даними [10].

відносин з наведеними країнами. Наразі для України існує великий потенціал подальшої економічної взаємодії з країнами Африки, що може збільшити її присутність на світовій арені та підвищити конкурентоспроможність.

ВИСНОВКИ

Економіка країн Африки відіграє суттєву роль у світовій економіці, але за обсягами значно відстає від інших регіонів. Аналіз торговельно-економічних відносин країн Африки дозволив становити, що частка експорту/імпорту Африки наразі менше 3%.

Починаючи з 2013 р. спостерігається суттєве перевищення імпорту над експортом, що негативно впливає на економіку регіону. В результаті аналізу торгівлі всередині регіону та з іншими регіонами встановлено, що обсяги внутрішньорегіональної торгівлі становлять 13,7%, що свідчить про більший рівень торговельно-економічної взаємодії країн Африки з іншими регіонами світу. Створення континентальної зони вільної торгівлі в перспективі може підвищити обсяги взаємної торгівлі країн, але наразі суттєвих змін не відбулося. Для України країни Африки також є важливими торговельними партнерами, у торгівлі з ними спостерігається позитивне сальдо торговельного балансу. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Rethinking the Foundations of Export Diversification in Africa: The Catalytic Role of Business and Financial Services. Economic Development in Africa Report 2022. United Nations. P. 16–69. URL: <https://unctad.org/system/files/official-document/aldcafrica2022-en.pdf>

2. World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>
3. World Trade Organization. URL: <https://www.wto.org/index.htm>
4. Maussion E. Inflation is coming back to Africa, and it's not going away / The Africa report. 08.03.2022. URL: <https://www.theafricareport.com/181526/inflation-is-coming-back-to-africa-and-itsnot-going-away/>
5. Exchange rates of African countries-2022. URL: <https://www.african-markets.com/en/tools/currencies>
6. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/10/13/tr101323-transcript-of-africas-regional-economic-outlook>
7. Africa's Economic Performance and Outlook. URL: https://www.afdb.org/sites/default/files/aeo_2023-chap1-en.pdf
8. African Economic Outlook 2022. URL: <https://www.tralac.org/documents/resources/africa/4506-african-economic-outlook-2022-afdb/file.html>
9. UNCTAD. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre>
10. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

REFERENCES

- "African Economic Outlook 2022". <https://www.tralac.org/documents/resources/africa/4506-african-economic-outlook-2022-afdb/file.html>
- "Africa's Economic Performance and Outlook". https://www.afdb.org/sites/default/files/aeo_2023-chap1-en.pdf
- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <https://www.ukrstat.gov.ua/>
- "Exchange rates of African countries-2022". <https://www.african-markets.com/en/tools/currencies>

International Monetary Fund. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/10/13/tr101323-transcript-of-africa-regional-economic-outlook>

Maussion, E. "Inflation is coming back to Africa, and it's not going away". The Africa report. March 08, 2022. <https://www.theafricareport.com/181526/inflation-is-coming-back-to-africa-and-its-not-going-away/>

"Rethinking the Foundations of Export Diversification in Africa: The Catalytic Role of Business and Financial Services". Economic Development in Africa Report 2022. United Nations. https://unctad.org/system/files/official-document/aldcafrica2022_en.pdf
UNCTAD. <https://unctadstat.unctad.org/datacentre>
World Bank. <https://www.worldbank.org/en/home>
World Trade Organization. <https://www.wto.org/index.htm>

УДК 33.338.1

JEL: G32; H2; L26; M00

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-51-58>

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

©2023 КРАСНОНОВА О. М., ЦУЙ Ц., ЧЖАН Л.

УДК 33.338.1

JEL: G32; H2; L26; M00

Краснонова О. М., Цуй Ц., Чжан Л. Світові тенденції розвитку малого бізнесу

У статті проаналізовано світові тенденції розвитку малого бізнесу. Було досліджено світовий розподіл підприємств за розміром за країнами світу. Здійснено аналіз розвитку малого та середнього бізнесу за країнами Європейського Союзу, що дозволяло виокремити країни, в яких малий бізнес складає основу формування валового внутрішнього продукту держави. Проаналізовано підприємства за розміром, за показниками доданої вартості, зайнятості та кількості підприємств в розрізі галузей економіки. Обґрунтовано, що зміна доданої вартості, зайнятості населення та кількості підприємств у розрізі видів бізнесу дозволяє виокремити перспективні напрями для інвестування в розвиток підприємництва. Досліджено тенденції розвитку малого бізнесу за різними країнами світу, що дало змогу виокремити закономірності його розвитку та відповідні чинники, які сприяють стимулюванню розвитку малих підприємств. Напрями відбудови та розвитку підприємств малого бізнесу в країнах після воєнних конфліктів дозволили визначити особливості та спільні риси щодо державного регулювання та підтримки таких змін. На основі проведеного дослідження міжнародного розвитку малих підприємств було сформовано схожі напрями в державній та регіональній політиці України щодо підтримки та стимулювання малих підприємств у воєнний період. З урахуванням міжнародного досвіду запропоновано основні напрями щодо сприяння розвитку малого бізнесу в Україні в повоєнний період, що сприятиме загальному соціально-економічному зростанню регіонів та держави в цілому.

Ключові слова: малий бізнес, розвиток малого бізнесу, міжнародний досвід, конкуренція, державна підтримка розвитку малого бізнесу, повоєнне відновлення.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Краснонова Олена Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна), старший науковий співробітник Офісу оцінювання діяльності наукових установ НАН України, Центр оцінювання діяльності наукових установ та наукового забезпечення розвитку регіонів України НАН України (вул. Володимирська, 54, Київ, 01030, Україна)

E-mail: krasnonosova@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0863-3705>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/N-4863-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57211469096>

Цуй Цзенфен – аспірант кафедри маркетингу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1507-0713>

Чжан Лей – аспірант кафедри маркетингу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: zhang_lei5@hnaedu.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0170-0352>

UDC 33.338.1

JEL: G32; H2; L26; M00

Krasnonosova O. M., Cui Z. Zhang L. Global Trends in Small Business Development

The article analyzes the global trends in the development of small business. The world distribution of enterprises according to the size by countries of the world is studied. An analysis of the development of small and medium-sized businesses by countries of the European Union has been carried out, which has made it possible to identify countries in which small business forms the basis of the formation of the gross domestic product of the State. Enterprises are analyzed in terms of size, indicators of value added, employment and the number of enterprises in the context of sectors of the economy. It is substantiated that the change in value added, employment of the population and the number of enterprises in the context of types of business allows to allocate promising directions for investment in the development of entrepreneurship. The trends of development of small business in different countries of the world have been studied, which has made it possible to allocate the regularities of its development and the relevant factors that contribute to stimulating the development of small enterprises. The directions of reconstruction and development of small businesses in countries after military conflicts have made it possible to identify features and commonalities in terms of the State regulation and support for such changes. On the basis of the carried-out study of the international development of small enterprises, similar directions in the State and regional policy of Ukraine regarding the support and stimulation of small enterprises during the wartime have been formed. Taking